

Victor Celac

**DESPRE O EMENDARE NEAVENITĂ ÎN EDIȚIA
PSALTIRII HURMUZAKI (DE ION GHEȚIE
ȘI MIRELA TEODORESCU. BUCUREȘTI,
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, 2005)**

În *Psaltirea Hurmuzaki*, fila 5v/16, apare forma *aciuotoriu*: *Și va fi Domnul aciuotoriu mișelului, agiuotoriu în vreamă bunră, în grijă* (v. facsimilele din ediția din 2005, vol. 1; v. și nota 87 de la p. 92). În textul stabilit, editorii au considerat că e vorba de o greșeală și au emendat-o în felul următor: *Și va fi Domnul agiuotoriu mișelului, agiuotoriu în vreamă bunră, în grijă* (vol. 1, p. 92). Observăm că în aparatul critic al *Psaltirii Scheiene* (ed. I.-A. Candrea, 1916, vol. II, p. 12) și în glosarul aferent (*ibidem*, p. 342) fusese menționată, pentru *Psaltirea Hurmuzaki*, aceeași lecțiune pe care o citim în manuscrisul *Psaltirea Hurmuzaki*: *aciuotoriu*.

În încercarea de a determina statutul grafiei *aciuotoriu* din manuscris și de a vedea în ce măsură se justifică emendarea ei în *agiuotoriu*, în textul ediției din 2005, am comparat pasajul respectiv cu alte versiuni ale *Bibliei* (e vorba de psalmul 9, versetul 10):

1. *Septuaginta*: Καὶ ἐγένετο κύριος **καταφυγή** τῷ πένητι, βοηθὸς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλίψει.

2. *Vulgata*: *Et factus est Dominus **refugium** pauperi, adiutor in oportunitatibus in tribulatione* (<https://www.biblestudytools.com/vul/psalms/9.html>).

3. *Psaltirea slavo-română*, 1577, textul slavon: [...] **priběžište** ubogomu [= *refugiū* (sau *adăpost*) pentru cel sărman] (ed. Stela Toma, 1976, p. 57).

4. *Psaltirea slavo-română*, 1577, textul românesc: *Și fu Domnul **fugire** measerului, ajutoriu în dulce vreamia în grije* (ed. Stela Toma, 1976, p. 57).

5. *Psaltirea Scheiană*, 1573–1578: *Și fu Domnul **fugire** measerului, ajutoriu în dulce vreamia în grijă* (ed. I.-A. Candrea, 1916, vol. II, p. 12).

6. *Biblia Șerban*, 1688: *Și Să făcu Domnul **scăpare** săracului, ajutoriu la bune vremi, întru năcazuri*.

7. *Biblia Anania*, 2012: *Și S-a făcut Domnul **scăpare** sărmanului, ajutor la vreme de necaz* (<https://www.derwent.ro/biblia.php>).

LR, LXVII, nr. 3–4, p. 389–390, București, 2018

Așadar, *aciuotoriu* (= *aciuător*, derivat de la *aciua* „a (se) adăposti”, verb semnalat în română din 1581, probabil moștenit din latină [v. DELR]) corespunde cu gr. καταφυγή, lat. *refugium*, slavon *priběžište* („refugi, adăpost”), dar și cu *fugire*, *scăpare* în alte traduceri românești ale *Bibliei*, mai vechi sau mai noi. Sensul este „loc de scăpare, adăpost, refugiu” (cf. glosarul *Psaltirii Scheiene* [ed. I.-A. Candrea, 1916, vol. II, p. 342]). Această formă din *Psaltirea Hurmuzaki* poate să nu fie o traducere foarte reușită, dar credem că ea nu reprezintă o grafie greșită în cel mai vechi text românesc păstrat. După toate probabilitățile, editorii din 2005 nu au ținut seama de soluția dată cu aproape 100 de ani în urmă de I.-A. Candrea (care a preluat forma corectă din manuscris: *aciuotoriu*). Nu era necesară emendarea formei *aciuotoriu* (din manuscrisul *Psaltirii Hurmuzaki*) în *agiutoriu* (în textul stabilit în ediția din 2005).

UNE ÉMENDATION NON-AVENUE DANS L'ÉDITION
DU *PSAUTIER HURMUZAKI* (DE ION GHEȚIE ET MIRELA TEODORESCU)

(Résumé)

L'auteur signale une émendation non-avenue dans l'édition récente du *Psautier Hurmuzaki* (de Ion Gheție et Mirela Teodorescu. Bucarest, Editura Academiei Române, 2005): la graphie *aciuotoriu* (= *aciuător*) „abri, refuge” du manuscrit ancien n'aurait pas du être modifié en *agiutoriu* „aide” par les éditeurs.

Cuvinte-cheie: emendare, ediție critică, *aciuător*.

Mots-clés: émendation, édition critique, „*aciuător*”.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”,
București, Calea 13 Septembrie nr. 13